

Semàntica, pragmàtica i canvi lingüístic. El cas de les perífrasis modals del català.

Andreu Sentí (Universitat de València)

Resum

Les perífrasis verbals modals són un tipus de construcció que exemplifiquen molt bé el contínuum entre lèxic i gramàtica ja que tenen un cert grau de gramaticalització (Garachana 2017, Hopper & Traugott 2003, Lehmann 2002, Sentí 2017). Des d'un punt de vista diacrònic, es tracta d'un procés de canvi lingüístic en el qual el verb modal sorgeix d'un verb lèxic i esdevé un (semi)auxiliar. I això implica també un procés de canvi semàntic i el sorgiment d'un o diversos valors nous. En aquesta presentació posarem el focus en aquest fenomen de canvi semàntic en l'àmbit de la modalitat i els valors pròxims com l'evidencialitat i el temps de futur en el cas concret de les perífrasis modals del català antic i mirarem de distingir els diversos valors que hi conflueixen (cf. Aikhenvald 2004, Bybee et al. 1994, Cornillie 2009, Cornillie, Marín-Arrese & Wiemer 2015, de Haan 1999, Nuyts 2017, Sentí & Cornillie en premsa, Sentí 2022, Squartini 2008). Seguirem el model de la teoria de la inferència invitada (Traugott & Dasher 2002; Traugott 2006) per a parlar de gramaticalització, ja que incorpora una visió pragmàtica del canvi semàntic que permet explicar els processos de desenvolupament de significats nous tenint en compte la interacció parlant-oient, el joc d'inferències i la subjectivació com una tendència del canvi lingüístic. Ens centrarem en les perífrasis modals més prototípiques, amb els verbs *deure*, *haver*, *tenir* i *poder*, i també tractarem alguns processos de canvi semàntic de perífrasis més perifèriques com *saber* o *entendre*, d'acord amb un estudi de corpus dels segles XI-XVI (CICA).

Referències bibliogràfiques

- Aikhenvald, A. Y. (2004) *Evidentiality*, New York, Oxford University Press.
- Bybee, J. L., Perkins, R., Pagliuca, W. (1994) *The Evolution of Grammar: Tense, Aspect, and Modality in the Languages of the World*, Chicago/London, University of Chicago Press.
- CICA = Torruella, Joan; Pérez Saldanya, Manuel & Martines, Josep: *Corpus informatitzat del català antic*. [www.cica.cat]
- Cornillie, B. (2009) «Evidentiality and epistemic modality. On the close relationship between two different categories», *Functions of Language* 16: 1, pp. 44-62.
- Cornillie, Bert, Marín-Arrese, Juana & Wiemer, Björn (2015): "Evidentiality and the semantics-pragmatics interface. An introduction", *Belgian Journal of Linguistics* 29, 1-17.
- de Haan, F. (1999) «Evidentiality and epistemic modality: Setting boundaries», *Southwest Journal of Linguistics*, 18, pp. 83-101.
- Garachana Camarero, Mar (ed.) (2017a): *La gramática en diacronía. La evolución de las perífrasis verbales modales en español*, Madrid / Frankfurt, Iberoamericana-Vervuert.
- Hopper, Paul J. & Elizabeth Closs Traugott (2003 [1993]): *Grammaticalization*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Lehmann, Christian (2002): *Thoughts on Grammaticalization*. Second, revised edition. Arbeitspapiere des Seminars für Sprachwissenschaft der Universität Erfurt 9, München, Lincom Europa.
- Nuyts, J. (2017) «Evidentiality reconsidered», dins J. I. Marín-Arrese, G. Haßler and M. Carretero (eds.), *Evidentiality revisited: Cognitive grammar, functional and discourse-pragmatic perspectives*, Amsterdam, John Benjamins.
- Sentí, A. & Cornillie, B. (en premsa): "The rise of the evidential readings of the Catalan periphrasis *deure* + infinitive", Mar Garachana, Sandra Montserrat, Claus D. Pusch (eds.):

- From composite predicates to verbal periphrases in Romance languages.* Amsterdam / Philadelphia: John Benjamins.
- Sentí, A. (2017) *Modalitat i evidencialitat en català antic. Un acostament cognitiu a les perífrasis verbals amb deure i amb haver*, Barcelona, PAM / IIFV.
- Sentí, Andreu (2022): “Evidentiality in Catalan”. Wiemer, B. & Marín Arresse, J. I. (ed.): *Evidential marking in European languages (toward a unitary comparative account)*, Berlín: De Gruyter (Sudia Typologica).
- Squartini, M. (2008) «Lexical vs. grammatical evidentiality in French and Italian», *Linguistics*, 46:5, pp. 917-947.
- Traugott, E. C. & R. B. Dasher (2002) *Regularity in Semantic Change*, Cambridge, Cambridge University Press.
- Traugott, Elizabeth Closs (2006): «Historical aspects of modality», en William Frawley (ed.), *The Expression of Modality*. Berlin / New York: Mouton de Gruyter, pàg. 107-139.